

תכנית הלימודים החדשה באמנות חזותית לחטיבה העליונה תשפ"ו

הסבר, פירוט והדגמה של תכנית הלימודים החדשה,
מיועד לצרכי למידה ולשימוש פנימי בלבד. כל הזכויות שמורות לאמנים ולאתרים
מהם נלקח החומר

הצעה לחלוקה עפ"י שנות לימוד – עיוני

כיתה יב

- אמנות עכשווית
בפרספקטיבה
מולטימודאלית
מאמר /
תיאוריה
פרשנית

כיתה יא

- אמנות ישראלית
- מקומית
● ארטיביזם:
היכרות
תיאורטית ובניית
פרויקט
ארטיביסטי
וביצועו עם
הקהילה

כיתה י

- ציר זמן
- ציר מרחב
- בחירה:
דיאלוג עם אמן/ית:
חקר עיוני ועבודת
מחווה בסדנה. א
אוצרות: חקר עיוני
ובניית מקט פיזי או
דיגיטלי בסדנה

הצעה לחלוקה עפ"י שנות לימוד – סדנה

כיתה יב

פרויקט גמר – יצירת
תערוכה אישית
מרובדת חשיבתית
מדיומלית
ואוצרותית

כיתה יא

מיצב – אינסטליישן
מיצג – פרפורמנס
ביסוס תרגילי נושא

כיתה י

הכרות עם מגוון טכניקות
יסוד:
רישום
ציור
הדפס
צילום
פיסול
וידאו
תרגילי התנסות

פרקטיקות הוראה חדשות

כיתה יב

כתיבה יוצרת
בנושא

מאמר או תיאוריה
פרשנית

פרויקט גמר

כיתה יא

אורטוריום:
דיבייט, פודקאסט,
פצ'ה קוצ'ה, הרצאה
בנושא אמנות
ישראלית

ארטיביזם:
תכנון פרויקט
ארטיביסטי וביצועו
בשיתוף הקהילה

כיתה י

ABR – מחברת השראה
מחקר-פעולה-רפלקציה
בנושא דיאלוג עם אמן/ית
או חקר אוצרות

הערכה – חיצוני 50% ופנימי 50%

סדנה

תערוכה אישית
תיק עבודות
טקסט
שיחה

פנימי

סדנה 70%
ABR 10%
דיאלוג עם אמן/ית או
אוצרות
פרויקט ארטיביסטי 10%
אורטוריום אמנות
ישראלית 10%

חיצוני

תולדות האמנות והבנתה:
בחינה מתקשבת הכוללת
טקסטים חזותיים
מגוונים ותיעוד יצירות
של התלמיד/ה.

כיתה י'

לימודים מעשיים

1. מיומנויות טכניות ותרגילי סדנה
2. דיאלוג עם אמן או תרגיל
אוצרות - תהליך מבוסס ABR

שימו לב - במשימת החקר של ציר המרחב:

1. אין לבחור באמנים וקנוניים או מפורסמים מאוד (למשל פרידה קאלו, איי וייזי וכו').
2. יש לבחור באמנים וקנוניים שפועלים בארצות המוצא שלהם בלבד! (אין לבחור למשל בשירין נשאת או מריקו מורי שפועלות בארה"ב).
3. יש להנחות את קבוצות התלמידים לבחור לחקור נושאי חתך שונים!

לימודים עיוניים

1. **שפת האמנות** - 2-3 מפגשים של שעה וחצי - שיעורי מבוא כלליים, שנותנים סקירה על המרכיבים החזותיים הבולטים. מומלץ לייצר לתלמידים מעין מקרא של אמצעים אמנותיים עמו התלמידים יעבדו במהלך השנה.
2. **ציר זמן מערבי** - 14 מפגשים של שעה וחצי.
כאן תלמד שפת האמנות באופן מעמיק ויותר, דרך יצירות נבחרות על ציר הזמן.
3. **ציר מרחב** - כ-5 מפגשים כפולים בהם נבחר נושא חתך כלשהו ודרכו נלמד שלוש יצירות מציר הזמן המערבי אל מול שלוש יצירות ממרחבים גיאוגרפים שאינם מערביים.
תרגיל עיוני בקבוצות קטנות: התלמידים יבחרו נושא חתך וידגימו אותו דרך ציר זמן מערבי אל מול יצירות שאינן מערביות (סה"כ כ-6 יצירות).
4. **דיאלוג עם אמן / אוצרות** - בהיבט מחברת חקר ABR (Art Based Research)
כ-8 מפגשים כפולים. ניתן לערוך אותם בסדנת האמנות או בשיעור העיוני או גם וגם.

כיתה י"א

לימודים מעשיים

ביסוס תרגילי נושא (הבית, חלום, משבר...וכו).

פרויקט ארטיביזם מעשי (פרויקט יומי או מתמשך)

הרחבת מיומנויות לסוגי מדיה נוספים כגון: ניו מדיה, דיגיטל, פרפורמנס, מיצב.

שימו לב - במשימת החקר:

יש להנחות את קבוצות התלמידים לבחור לחקור נושאי חתך שונים!

לימודים עיוניים

אמנות ישראלית - הלמידה תתפרש על שלושה שלבים:

1. **למידת ציר זמן כבריף, ("תפריט טעימות")** החל מתקופת בצלאל ועד היום. סקירת ציר הזמן הישראלי, תוך הדגמה של כל עשור באמצעות 3-5 יצירות. 6 מפגשים של שעה וחצי.

2. **למידה עצמאית בקבוצות** - העבודה תיעשה בקבוצות קטנות. כל קבוצה תדרש לחקור נושא חתך שונה, באמצעות שלושה עשורים (שתי יצירות לכל עשור - 6 יצירות בסך הכל). 4 מפגשים של שעה וחצי.

3. **אירוע שיא/הפנינג**-בסיום תהליך החקר, התלמידים יערכו יום שיא ויציגו את מחקרם באמצעות פרקטיקות כגון: אורטורים, פצ'ה-קוצ'ה, פודקאסט וכו'.

4. **פרויקט ארטיביזם** - שיעורים עיוניים 3-4 מפגשים של שעה וחצי. היכרות עם פרויקטים/אומנים ארטיביסטיים - לפחות אחד מהם ישראלי.

כיתה י"ב

לימודים מעשיים

עבודה על פרויקט
בגרות אישי מעשי

לימודים עיוניים

1. **אמנות עכשווית מתוך נקודת מבט מולטי מודלית ובינתחומית** – 12 מפגשים של שעה וחצי

נקודות המוצא ללימוד הנושא:

- **שילוב מדיומים:** ציור, פיסול, צילום, וידאו, סאונד, מיצג, מחול, טכנולוגיות דיגיטליות.
 - **הפעלה רב חושית ואימרסיביות** – יצירת סביבות טוטאליות שמעוררות את כל החושים (ראייה, שמיעה, מגע, ולעיתים גם ריח וטעם).
 - **טשטוש גבולות בין אמנויות** – פרויקטים היברידיים שמשלבים אמנות פלסטית עם תיאטרון, מוסיקה, קולנוע, עיצוב או אדריכלות.
 - **היברידיזציה ורב־תרבותיות** – שילוב בין שפות תרבותיות שונות, שילוב בין אמנות מקומית וגלובלית.
 - **חציית גבולות בין תחומים:** לא רק בין תחומי אמנות אלא גם בין אמנות לתחומי דעת כמו פילוסופיה, סוציולוגיה, פסיכולוגיה, ביולוגיה, אקולוגיה, מדעי המחשב.
 - **שילוב דימויים מסורתיים עם טכנולוגיות דיגיטליות** – שימוש בסכמות מוכרות תוך הטמעה בתוך פלטפורמות חדשניות כמו מציאות מדומה, בינה מלאכותית, הדמיות תלת־מימד או הקרנות דיגיטליות.
 - **שילוב בין חומר פיזי למדיה דיגיטלית** – עבודות המשלבות אובייקטים ממשיים (פסלים, טקסטילים, חומרים אורגניים) עם הקרנות וידאו, סאונד, או שכבות אינטראקטיביות.
2. **תיאוריה פרשנית אֵן מאמר** – 6 מפגשים של שעה וחצי

- **במידה ואקדמיזציה תלמד בשנת י"ב, יש לעשות את התאמת השעות כפי שנעשה עבור י"א**

שפת האמנות

היבטים חזותיים-צורניים:

- **אמצעים אמנותיים:** קומפוזיציה, נקודת מבט ופרספקטיבה, קו, צורה, צבע, אור וצל, מרקם, תנועה, תפיסת חלל, חומר, עומק- שדה, חדות (פוקוס/ טישטוש), תאורה (מלאכותית-פלאש/טבעית),סאונד, משך (זמן), דימויי.
- **טכניקה:** סוגי המדיה ואופן השימוש בחומרים ובכלים.
- **סגנון:** מאפיינים ייחודיים לאמן או לזרם אמנותי מסוים.
- **חומרים:** מגוון החומרים בהם נעשה שימוש – מסורתיים וחדשניים כאחד.
- **דרכי-מבע/ אופני ייצוג:** למשל: ריאליזם, סכמטיות, מופשט, ניאו-ריאליזם, אידיאליזם, אקספרסיביות, הפשטה, נאיביות, סימבוליזם ועוד.

היבטים תוכניים:

- **הנושא המרכזי:** התמה או הרעיון המרכזי העומדים בבסיס היצירה.
- **היבט רגשי:** מגוון הרגשות שמעוררת היצירה.
- **היבט פרשני:** הקשרים פולחניים, סימבוליים, אידיאולוגיים או פוליטיים המשפיעים על פענוח היצירה.

כאשר נלמד את שפת האמנות,

נעודד תלמידים לפתח רגישות לכל

אחד מן הרבדים הבאים, החל

מבחינה חזותית מדויקת, דרך

זיהוי משמעויות תרבותיות ועד

לניתוח הערכים, האמונות

וההקשרים שביצירה.

גישה זו מדגישה את חשיבותה של

החשיבה הביקורתית, קריאה בין

השורות והתבוננות פעילה – והיא

מציבה את לימודי האמנות ככלי

להכרת התרבות והחברה.

שפת האמנות – ניתוח יצירה

לימוד שפת האמנות תעשה לאור התיאוריה של ארווין פנופסקי:

על פי פנופסקי, הבנת יצירת אמנות מחייבת קריאה רב-שכבתית, הכוללת שלושה רבדים מרכזיים:

1. **הרמה הקדם-איקונוגרפית** – תיאור התכנים החזותיים הגלויים: תיאור מתוך התבוננות, ניתוח אמצעים אמנותיים, דמויות, מבע רגשי, ועוד.
2. **הרמה האיקונוגרפית** – זיהוי הנושאים והסמלים ביצירה, תוך התייחסות לתכנים תרבותיים, מיתולוגיים, דתיים, היסטוריים ועוד, המקושרים ליצירה.
3. **הרמה האיקונוולוגית** – פרשנות מעמיקה של משמעות היצירה בהקשרה ההיסטורי, החברתי והאידיאולוגי. זוהי רמת הפענוח המורכבת ביותר, שבה חוקר האמנות מבקש להבין את רוח הזמן שבאה לידי ביטוי ביצירה.

ציר זמן מערבי - העת העתיקה וימי הביניים

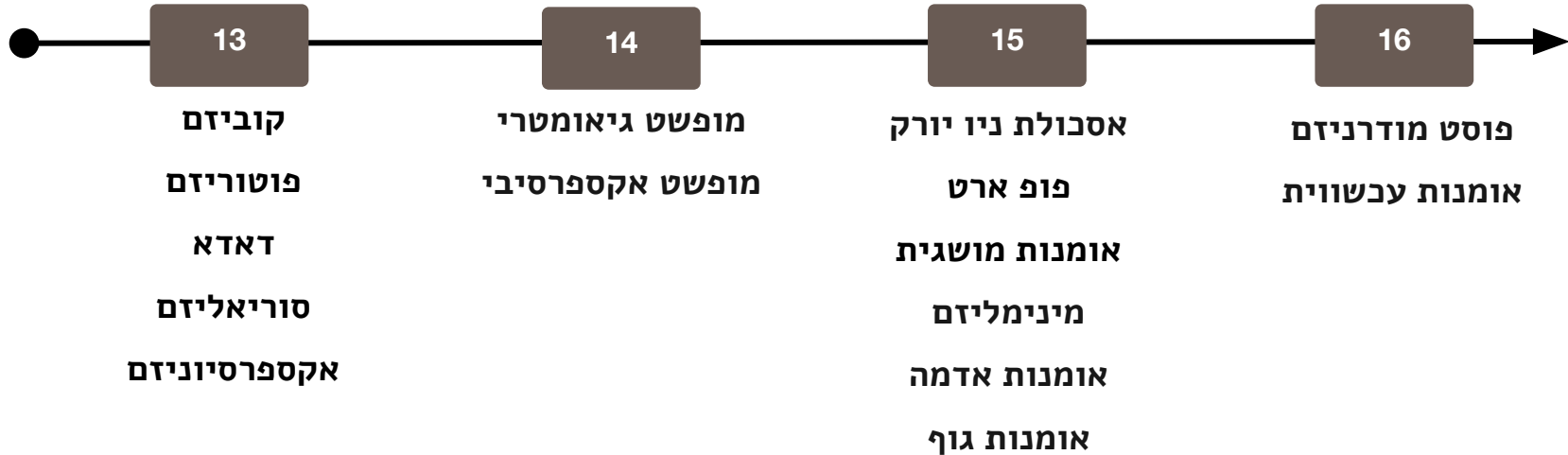
ציר זמן מערבי - ראשית העת החדשה

ציר זמן מערבי - העת החדשה

ציר זמן מערבי - המאה ה-20-21

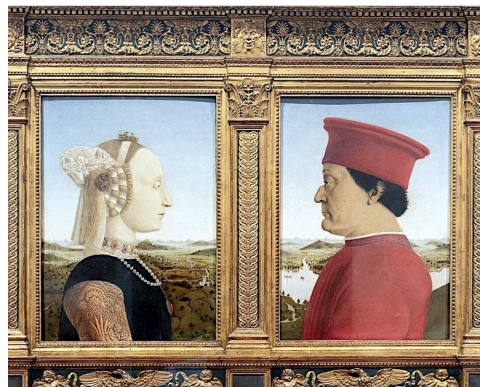

ציר מרחב: זוגות באמנות

שלב ראשון - חקר נושא חתך באמנות המערבית

ארטס (מאהב) וארומנוס (אהוב)
מתנשקים. טונדו של גביע דמות אדומה
מאזור אתיקה, 480 לפנה"ס לערך. גובה
7.4X26.4X34.4 ס"מ.

פירו דלה פרנצ'סקה, פדריקו דה מונטפלטרו, דוכס אורבינו ואשתו, 1465, אופיצי

גוסטב קלימט, 1907–1908, שמן ועלי זהב על בד,
180x180 ס"מ, הגלריה האוסטרית בלודר, וינה

ציור מרחב - זוגות באמנות

שלב שני - השוואה ליצירות מהשדה הגלובלי באותו נושא חתך

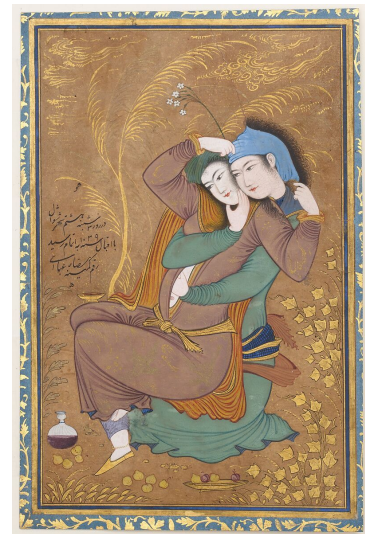
מצרים העתיקה - מיקרינוס ומלכתו,
מתקופת השושלת הרביעית בערך
2490-2472 לפנה"ס, אבן צפחה בגובה כ-
142 ס"מ, ונמצאה במקדש העמק של
מיקרינוס ליד הפירמידה שלו בגיזה. היא
מוצגת כיום במוזיאון לאמנות בבוסטון.

אפריקה - זוג יושב
אמן/סדנה: Barnes Foundation Master.
היקפה ומורכבותה של היצירה הביאו חוקרים
להציע כי היא נוצרה להצגה בטקסי לווייה של גברים
חשובים מבני הדוגון - קבוצה אתנית החיה בעיקר
במרכז מַאלי, להגלי מצוק באנדיאגרה, מערב
אפריקה. המאה ה-18 – ראשית המאה ה-19
במטרופוליטן, ניו יורק.

סין - דיוקן של בעל ואישה, אמן לא מזוהה, סוף המאה ה-18.
בני זוג נשואים יושבים על ספה נמוכה ללא משענת, בתוך גן אלגנטי
ומפואר. סביבם נפרשת כמעט אנתולוגיה של דימויים מבשרי-טוב:
עץ האורן הקשת מעליהם מסמל אריכות ימים; העגור בעל הכתר
האדום מייצג חיים ארוכים ונאמנות זוגית; עץ הבמבוק מסמל חוסן;
ופריחת השזיף מצביעה על חיים חדשים; וכן הלאה. דיוקן כפול זה
הוזמן, ככל הנראה, לרגל אירוע מיוחד כגון יום הולדת משמעותי.
לאחר מות המצולמים, ייתכן כי צאצאיהם נהגו להעלות אותו לשם
כבוד במבח המשפחתי.

איראן - האהובים, מאת ריזא'י עבאסי, מתוארך
לשנת 1039 / להיג'רה / 1630 לספירה.
האמן ריזא'י עבאסי חולל מהפכה בציור ובאיור
הפרסי באמצעות שימוש החדשני בקו קליגרפי
ובפלטת צבעים לא שגרתית. הוא צייר את האהובים
לקראת סוף קריירה ארוכה ומצלחה בחצר הספווית.
נושא בני הזוג השזורים זה בזה משקף יחס חדש
ומשוחרר יותר כלפי החושניות, שהונהג בתקופת
שלטונו של השאה ספי (1629-1642).

ארטיביזם

זר בתוכנו, עבודת סריגה, מיצב סריגה השתתפותי-קהילתי, צמר אקרילי, צינורות אלומיניום, 250x250x250, 2025.

אור ירוק, סדנא בשיתוף פעולה, TBA21, וינה

השוטרת "אז-אולי" (שם משפחה: "יהיה-יותר-טוב"), משטרת "ישראל-הל" בדרגת רב לבב. עידית קישנובסקי, אמנית פרפורמנס ירושלמית

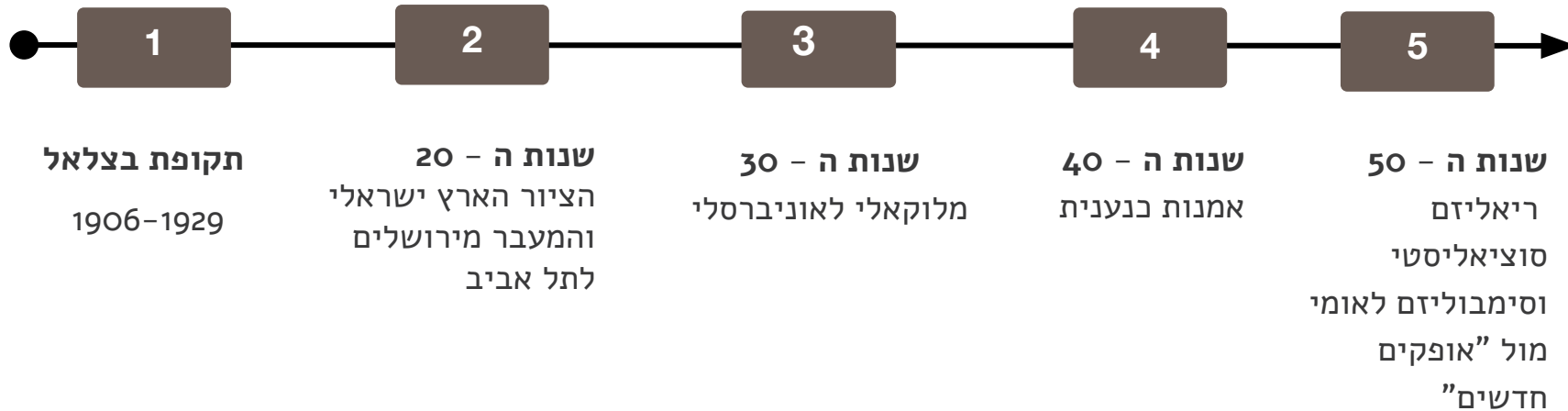

זאב אנגלמייר, לייצר זיכרון בטבעון בעקבות פרויקט הגלויה היומית.

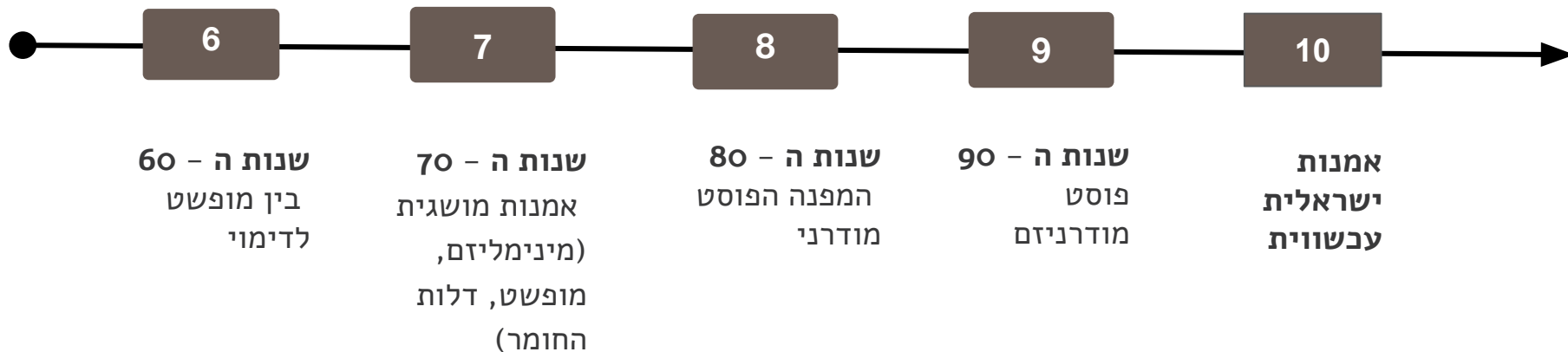

ישר Straight
90 טון של מוטות
פלדה לחיזוק,
מתוך בניינים
שקרוסו ברעידת
האדמה בחבל
סצ'ואן בסין, 2008

ציר זמן אמנות ישראלית

ציר זמן אמנות ישראלית

דמות החיילת באמנות הישראלית

ציונה תג'ר, חיילת 1940

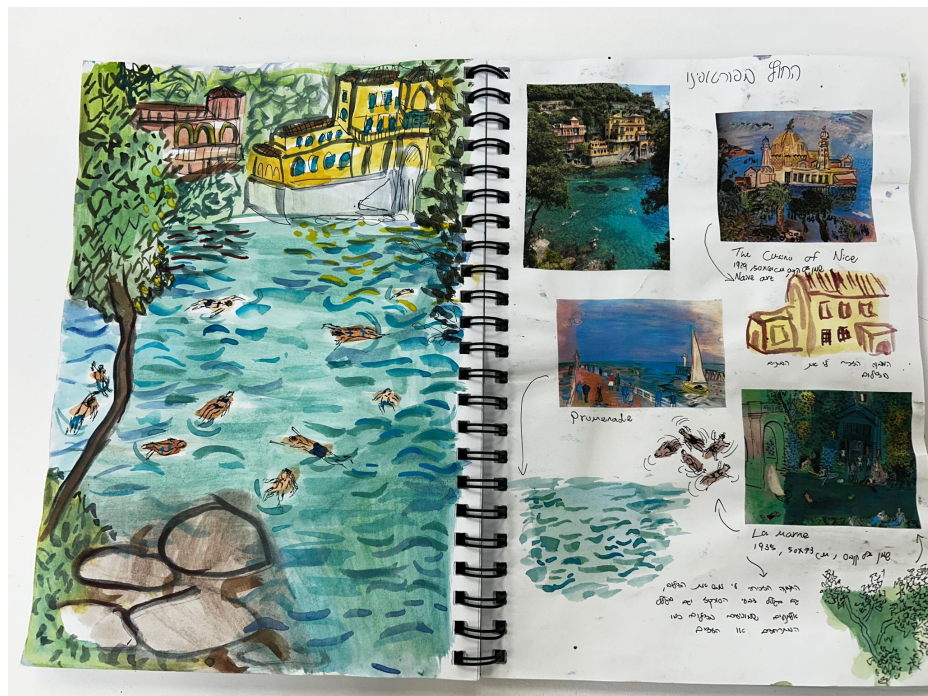
ניר הוד, החיילות, טריפטיכון, 1993
מתוך אוסף עיתון הארץ

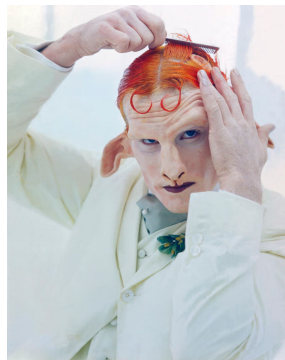
עופרי מרום, חיילת, 2014

אלכס גל, ועוד מהמעברה,
אל תבכי ילדה, שנות ה 50

אמנות עכשווית בפרספקטיבה מולטי מודלית ובין תחומית

**מאפיין 1: טשטוש
גבולות בין
דיסציפלינות
מתיו בארני,
הקרימסטר סייקל,
1994-2002
סדרת סרטים
המשלבת בין קולנוע
לאמנות פלסטית**

**מאפיין 2: שילוב בין מספר
מדיה וערבוב בין טכניקות
מסורתיות לבין טכניקות
חדשות
ויליאם קנטרידג', ביתר מתיקות
נגנו את הריקוד, 2015
(שילוב בין אנימציה של רישומים
ידניים, תיאטרון צלליות ודמויות
מצולמות**

**מאפיין 3
שילוב בין חומר פיזי למידע דיגיטלי
דור זליכה, לשון אחת, 2023, פרויקט
וידאו-קולי במערות הפעמון בבית גוברין**

**מאפיין 4 :
אינטראקטיביות ורב חושיות
אורס פישר, play 2022, מיצב
בינה מלאכותית**

אמנות עכשווית מולטי מודלית

ויליאם קנטרידג', ביתר מתיקות
נגנו את הריקוד, 2015
שילוב בין אנימציה של רישומים
ידניים, תיאטרון צלליות ודמויות
מצולמות

קארה ווקר, "The Means to an End: A Shadow Drama in Five Acts", מתוך אתר ויקיפדיה. זכויות היוצרים לאומנית.
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Kara_Walker_-_The_Means_to_an_End--A_Shadow_Drama_in_Five_Acts%27_etching_and_aquatint_5_panels_1995_HAA.JPG#Fair_use_in_Kara_Walker

למידה דרך השוואה: חד –
מדיומלי מול מולטימודלי –
א. פירוק השלם לסך חלקיו:

- אילו מדיה מרכיבים את היצירה
- איזה מדיום מסורתי (רישום, ציור, פיסול, קולאז') ואיזו ניו מדיה (וידאו, סאונד, מיצב, פרפורמנס)

ב. השוואה בין שתי יצירות
האחת מולטי מודלית והשנייה
חד מדיומלית העוסקות בנושא
דומה או בעלות אסתטיקה
ויזואלית דומה

אמנות עכשווית מולטי מודלית

למידה דרך השוואה: חד-מדיומלי מול מולטימודלי

אורס פישר, play 2022, מיצב בינה מלאכותית

וינסנט ואן גוך, הכסא של
ואן גוך, 1888, שמן על בד

בבחינת הבגרות התלמידים נדרשים:

- להכיר 3 יצירות מולטי מודליות עכשוויות
- **סינתזה:** זיהוי הקשר ויחסי הגומלין בין סוגי המדיה ותחומי הדעת השונים.
- **פירוק:** עמידה על ההבדלים בין תחומי מדיה מסורתיים (ציור, פיסול, קולאז') לבין מולטי מודאליות (ניו מדיה, וידאו, סאונד, מיצב, מיצג).
- **יכולת השוואה** בין יצירה מולטי מודאלית ליצירה שנעשתה במדיום מסורתי יותר ועוסקת בנושא דומה.

למידת תיאוריה פרשנית אנ מאמר

בחירה בין היכרות עם תיאוריה / מתודולוגיה מרכזית אחת מתוך חקר תולדות האמנות, אנ מאמר שנבחר על-ידי המפמ"ר

שילוב תיאוריה פרשנית במהלך הלמידה

נועדה להעשיר את התלמידים, לחבר בין עולם המחשבה התיאורטי לבין הדיון הוויזואלי, ולעודד את אותם להבין את חקר האמנות כתחום חי ונושם של פרשנות, שיח וביקורת.

שאלת הבגרות : מטרת השאלה היא לבחון את יכולת התלמידים להדגים כיצד עקרונות התיאוריה מאפשרים ניתוח מעמיק של היצירה וחשיפת משמעויותיה.

בשאלת הבגרות יידרשו התלמידים :

א. להציג בקצרה את עיקרי התיאוריה או המאמר שלמדו

ב. ליישם את התיאוריה על יצירה שנלמדה בכיתה.

במהלך למידת מאמר

יקראו התלמידים מאמר שנבחר על ידי המפמ"ר, בליווי הנחיה פדגוגית בכיתה. דגשים לקריאת מאמר:

א. הקריאה תיעשה באופן מונחה, תוך הבהרת מושגים מרכזיים.

ב. הדגשת הטענות המרכזיים של הכותב ויצירת הקשרים לידע האמנותי הנלמד.

ג. מטרת התהליך היא לאפשר לתלמידים להבין את עיקרי המאמר לעומק, להכיר את אופן החשיבה המחקרי בתחום האמנות, ולתרגל יישום של רעיונות תיאורטיים בהקשר רחב של יצירות ותהליכים אמנותיים.

דוגמאות נבחרות לתיאוריות פרשניות

מות המחבר – רולאן בארת

על פי בארת, הטקסט הספרותי (והאמנותי) מתקיים בתוך הקשרים תרבותיים והיסטוריים, ופתוח למגוון פרשנויות שאינן תלויות בכוונת היוצר.

אמנות וחברה: הגישה המרקסיסטית

האמנות נתפסת כתלויה במבנה החברתי-כלכלי, ומשקפת יחסי כוח, מעמד ואידיאולוגיה. היא כלי להבנת החברה ואף לשינוי חברתי.

פרויד והפסיכולוגיה של האמנות

היצירה האמנותית משקפת את הלא־מודע של האמן, את דחפיו ותשוקותיו, ולעיתים כוללת סמלים הקשורים בזיכרון, גוף וחוויות ילדות.

תיאוריות התקבלות: אמנות וצופים

המשמעות נוצרת במפגש שבין היצירה לבין הקהל. כל צופה מפרש את היצירה באופן ייחודי, בהתאם להקשרים התרבותיים והחברתיים שלו.

דוגמאות נבחרות לתיאוריות פרשניות

אמנות מגדר ופמיניזם

בוחנת את האופן שבו נשים וגברים מיוצגים באמנות, ואת יחסי הכוח המגדריים המשתקפים בה. מטרתה לחשוף הדרה ודימויים סטריאוטיפיים, ולהציע נקודת מבט ביקורתית ושוויונית.

פוסט־קולוניאליזם

גישה החוקרת את דרכי הייצוג של "האחר" אל מול ייצוגים של התרבות המערבית, ואת השפעת הקולוניאליזם על זהויות מקומיות. עוסקת בביקורת על דימויים אוריינטליסטיים ובשאלות של זהות, כוח ותודעה תרבותית.

פוסט־הומניזם

גישה הבוחנת את מקומו של האדם בעידן טכנולוגי משתנה, מערערת על גבולות בין גוף לחומר, בין אדם למכונה, ומציעה לחשוב על קיום היברידי של האדם והטכנולוגיה.

ולסיום, תמיד תמיד הולכים לראות תערוכות!

דגשים לביקור בתערוכה:

- א. **סוג התערוכה:** יחיד, קבוצתית, נושא, רטרוספקטיבית, קבועה, מתחלפת
- ב. **שם ונושא התערוכה:** האם שם התערוכה מסייע בהבנתה? מהו נושא התערוכה?
- ג. **הטקסט אודות התערוכה:** האם קיים טקסט? היכן הוא מוצג? האם הטקסט מסייע להבנת התערוכה?
- ד. **שיקולי אוצרות:**

- סוג החלל ועיצובו – מיקום, חלל חיצוני או פנימי, תאורה בחלל, אופו עיצוב החלל
- מיקום והצבה – מה פותח ומה סוגר, מה ליד מה, מה במרכז
- אופי התלייה – באיזה גובה תלויות היצירות, מרחק בין היצירות, האם יש אובייקטים על הרצפה, האם יש עבודות תלויות מהתקרה
- מגוון מדיה – אילו סוגי מדיום יש בתערוכה? האם אופן הצגתם שונה/מופרד?

ה. **סיכום:** מה דעתך על התערוכה? אילו תחושות ומחשבות עלו בך?

ו. **בחירת 2 יצירות** שעוררו בך עניין או סקרנות, תאר אותן והסבר את בחירתך